

BETER 100 JAAR STABIEL PRODUCEREN DAN 10 JAAR

Lange tijd ze een roepende in de woestijn. Nu er een gaande. raken boeren, bedrijven en organisaties overtuigd dat een gezonde bodem de basis is voor hoge opbrengsten. 'De kentering is er. Maar we zijn nog ver verwijderd van een volhoudbare land- en tuinbouwsector', zeggen Jan Feersma Hoekstra en Albert de Puijsselaar, de twee directeuren van Agro-vital in Noordwoide.

Tekst: Feenstra
Foto: Agro-vital

Agro-vital importeert en produceert producten en technieken die er voor zorgen dat de akkerbouwer minder gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest nodig heeft. Het bedrijf pretendeert dat de opbrengst van aardappelen, granen, suikerbieten en andere gaat bij het inzetten van speciale meststoffen, adjuvanten, en het Flex Fertilizers System. 'We zoeken met onze microgranulaten, uitvloeiers, hechters en aanzuurders samenwerking met natuurlijke processen in de bodem en de plant, waardoor er minder bespuiting of kunstmest nodig is', vertelt Feersma Hoekstra. De Puijsselaar aan: 'We zijn geen tegenstander van chemie. De boer aan een goed inkomen helpen, staat bij ons voorop. Wat we doen is de gulden

Jan Feersma Hoekstra en Albert de Puijsselaar je bodem, plant, dier of gezond maken, dan dat [tijd van binnenuit gebeuren. Het oplappen met van buiten uit, werkt maar heel even.'

zoeken om biologische landbouw naar meer opbrengst te helpen en de gangbare landbouw steeds een beetje meer af te helpen van chemische middeelen.'

landbouw Agro-vital kijkt naar biologie en chemie. 'We zoeken de raakvlakken en maken en ontwikkelen daar producten op. Zo proberen we stap voor stap de fysieke van bodem en plant te verbeteren.' Oftewel: geïntegreerde landbouw in optima forma.

Feersma Hoekstra: 'Water kunnen we niet blijven en kunnen we niet blijven uitbranden. Maar we moeten wel genoeg opbrengst houden een systeem dat het beste van biologische landbouw met chemie, bij voorkeur organische chemie. Dat is nodig om het land- en tuinbouw vol te kunnen houden. Daar

gaat het om, volhoudbaarheid.'

Zusterbedrijf Agriton Agro-vital is een zusterbedrijf van Agriton, dat 25 jaar geleden begon met het toevoegen van Effectieve (EM) aan de Deze goede bacteriën de mest fermenteren, zodat er meer mineralen beschikbaar komen voor de plant. Agriton, opgericht door Frits van den Ham, richtte zich op volkstuinders. Albert de Puijsselaar vanaf in het bedrijf en bracht de en producten van Agriton naar de In 2000 kwam Feersma Hoekstra erbij. Hij voegde kennis van chemie en plantaardige productie toe. Zo werd Agriton ook een vaste speler in de akkerbouwsector. Met het denken in kringlopen van

was Agriton jarenlang een vreemde eend in de bijt. Nu, een kwart eeuw later, constateren de opvolgers van Van der Ham dat veehouders en akkerbouwers weer oog krijgen voor de bodem. EM is maar zeker een geaccepteerd begrip geworden in de agrarische sector. Een product Bokashi - EM toevoegen aan mest-, stro- of groenafval, inkuilen en 6 tot 8 weken laten fermenteren onder plastic en dan gebruiken

- lijkt dezelfde weg te gaan. Deze bodemverbeteraar met hoge energetische waarde en een rijk organisch stofgehalte wint terrein op

Meer met minder Het verschil tussen beide bedrijven? Agro-vital richt zich vooral op het reduceren van chemie in de akkerbouw, terwijl Agriton is gespecialiseerd in het toevoegen van aan bodem, plant, dier en mest. Gaandeweg zijn er ook overlappings gekomen tussen beide bedrijven. Feersma Hoekstra en De Puijsselaar zijn nu samen eigenaar van drie bedrijven: EM Producties, EM Agriton en Agro Vital. De bedrijven zitten met vijftien verdeeld over drie panden en zijn in elf landen binnen de actief voor de sectoren veehouderij, akkerbouw, de huis-en-tuin en de consumentenmarkt. De bedrijven Agro-vital en ton werken aan dezelfde melkveehouders en akkerbouwers overtuigen dat ze met minder middeelen meer opbrengst kunnen Hoekstra: 'Kringloop is de basis, bodem is de fundering en wij leveren de voor een werkende Dat doen we omdat grond een

kapitaalfactor is, die we nog heel moeten gebruiken. Er is jarenlang heel eenzijdig N, P en Daar krijg je wel opbrengst van, maar ook een kwaliteitsarm product. Dat ken proberen wij te veranderen.'

Honger naar kennis Feersma Hoekstra en De Puijsselaar werken vanuit een missie, een overtuiging. Het gaat verder dan een product verkopen. Ze via allerhande kanalen gratis kennis over hun denken en werken, geven

AGRO-VITAL: DE BASIS. BODEM DE FUNDING. HET SMEEBMIDDEL

lezingen en subsidiëren uitgevers die boeken maken over hun thema's. Ook financieren ze onderzoek naar nieuwe kennis en bouwen met andere bedrijven via netwerken Groei in balans aan gezamenlijke visies. 'Het onderwijs is verschaald sinds de overheid zich heeft teruggetrokken. Dan moet je het doen en op zoek gaan naar andere wegen. Zo proberen we ons denken over kringlopen en het toevoegen van

MARKT DODELIJK VOOR DE BODEM'

Jan Feersma Hoekstra vindt dat de Nederlandse politiek de land- en tuinbouwsector niet serieus getuige het opheffen van het ministerie van Landbouw. Den Haag zou er goed aan doen snel op die beslissing terug te komen, stelt hij vier maanden voor de Tweede Kamer-verkiezingen. Met een eigen ministerie kun je meer sturing geven aan gewenste zegt hij. Feersma Hoekstra verafschuwt het dat de consumptiemaatschappij boeren in een uitzichtloos productiesysteem drukt, waarin bodem, plant, dier en mens kapot worden gemaakt. 'Diezelfde consumptiemaatschappij veroordeelt de boer vervolgens wel op deze productiewijze. Dat is ongelooflijk Albert de Puijsselaar zegt: 'Voor een produceren is niet vol te houden. Uiteindelijk je kapot om de ratrace vol te kunnen houden. Je moet het in Brussel politiek zo regelen dat er een gezonde landbouw komt, die je met en die alleen nog produceert voor de Europa. Een vrije is dodelijk voor de bodem en niet te combineren met een volhoudbare land- en tuinbouwsector.'

microbiologie te vergroten, maar ook te bijvoorbeeld via ons zegt Feersma Hoekstra De kentering is ingezet, constateert hij. Bij akkerbouwers proeft Feersma Hoekstra honger naar nieuwe kennis over de bodem en voor elk gewasbeschermingsbedrijf zijn ze een serieuze gesprekspartner. De Puijsselaar: 'De natuur voor ons laten werken, dat is wat wij proberen te doen. En ik merk dat die omslag in denken begint te komen. Er ook door de goede resultaten die we halen, geloof in iets wat wij al jaren propageren.'

Technische oplossing averechts Toch is nog een lange weg te gaan, constateren beide Met afschuw kijken ze naar technische oplossingen

de bodem in hun ogen alleen maar verschaald wordt. 'En dat ze dan duurzaam, terwijl dit het tegenovergestelde van duurzaam is', zegt De Puijsselaar. Feersma Hoekstra: oplossing werken averechts, je moet veel verder vooruit kijken. Het kost minimaal 25 jaar om een gezonde bodem weer op te bouwen. Dat moet stap voor stap en niet Wil je bodem, plant, dier of mens gezond maken, dan moet dat altijd van binnenuit gebeuren. Het oplappen met middeelen van buiten uit, werkt maar heel even.'

80 ton compost De Puijsselaar: onze concepten zijn gericht op volhoudbaarheid. Het is beter om jaar stabiel te produceren met behoud van dan jaar te pieken en achter te blijven met een uitgebrande bodem.' Feersma Hoekstra: je 80 ton compost over het land rijdt en dat het tekort aan organische stof verholpen is, heb je er niks van begrepen. Hoe kunnen we met een goed rotatieplan en natuurlijke middeelen, die de natuur optimaal laten werken, meer opbrengst halen, dat is waar wij voor staan.'